

**Budapest Főváros XV. Kerület Rákospalota, Pestújhely, Újpalota
Önkormányzata**

középtávú közművelődési koncepciója

2021-2025

Tartalom

1. Bevezetés	3
2. Jogszabályi háttér	3
3. A közművelődési koncepció célja	4
4. Helyzetelemzés.....	5
4.1. A kerület múltja	5
4.2. Demográfia.....	6
4.3. A XV. kerület kulturális életének szereplői	7
4.3.1 Csokonai Kulturális Központ	7
4.3.2. Kerületben működő további kulturális, közművelődési szervezetek, intézmények	14
4.3.2.1. Kerületi köznevelési intézmények közművelődési tevékenysége	14
4.3.2.2. Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzat	15
4.3.2.3 Civil szervezetek.....	17
4.3.2.4. Helyi egyházak	17
4.3.2.5. Nemzetiségi önkormányzatok	17
4.3.2.6. Média	18
4.3.2.7. Testvérvárosok.....	18
4.3.2.8. Közművelődési megállapodások.....	18
4.3.2.9. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	19
4.3.3. A kerület meghatározó kulturális programjai	19
4.3.3.1. Rövidfilmfesztivál (RöFi).....	19
4.3.3.2. A „harmadik életkor” program.....	20
5. Közművelődési koncepció.....	22
5.1. SWOT analízis	22
5.2. A közművelődési koncepció célkitűzései.....	23
5.2.1. Általános célok	24
5.2.1.1. A közművelődés hagyományainak megőrzése és megújítása	24
5.2.1.2. Közösségépítés, közösségfejlesztés	24
5.2.1.3. Identitástudat erősítése	25
5.2.1.4. Élethosszig tartó tanulás	26
5.2.1.5. Múzeumpedagógia	26
5.2.1.6. Esélyegyenlőség	29
5.2.2. Specifikus célok.....	29
5.2.2.1. Az Önkormányzat közművelődési intézményeinek fejlesztése	29
5.2.2.2. Kerületi Kulturális térkép	30
5.2.2.3. Közművelődési Információs Központ kialakítása.....	33
5.2.2.4. Közművelődési megállapodások felülvizsgálata.....	34
5.2.2.5. Média együttműködés	34
5.2.2.6. Közösségformálás a kerületi közművelődés szolgálatában	34
5.3. Feladatok	35
6. A finanszírozás alapelvei	38
7. Összegzés	38

1. Bevezetés

Budapest Főváros XV. Kerület Rákospalota, Pestújhely, Újpalota Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) szükségesnek tartja egy új, a kerület egészét érintő középtávú közművelődési koncepció elkészítését.

Világunk folyamatos változásban van, nemcsak a kulturális szokások és igények változnak, hanem a kultúrához való hozzáférés módja, technikája is átalakul. A változás átjárja társadalmi életünk valamennyi területét, így a kulturális életünket is, és a hagyományos kulturális ágazatok között a határok egyre inkább elmosódnak.

A változások kerületünket is érintik. Folyamatosan változik a kerület szociológiai helyzete (egyre idősödő, csökkenő létszámú lakosság), az ifjúsági korosztály esetében új kihívások, veszélyek jelentek meg, a közművelődés jogszabályi keretének módosítása miatt átalakultak a közművelődés szinterei és szereplői, valamint a kulturális kínálat kiszélesedése (globalizáció, világháló elterjedése) is új feladatok elé állítják a kerület közművelődésének szereplőit.

A kultúra érték. A kultúra eszközei elősegíthetik az esélyegyenlőség megteremtését, a társadalmi felzárkóztatást, a közösségi összetartás erősítését, és a kulturális szolgáltatások rendszerének fejlesztése révén a gazdasági versenyképesség és a helyi társadalom életminősége is javulhat.

2. Jogszabályi háttér

Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) Nemzeti Hitvallása szerint „vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk.”

Az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdése deklarálja: „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

Az Alaptörvény XI. cikk (1) bekezdése szerint: „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez.”

Az Önkormányzat kulturális és közművelődési feladatait a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § és 23. §-a, valamint a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Kultv.) határozzák meg.

A fenti jogszabályok értelmében az Önkormányzat alapvető közművelődési feladata, hogy kulturális szolgáltatásokat biztosítson a város lakosságának, amelynek alapelveit az Önkormányzat közművelődési feladatairól szóló 21/2018. (X.11.) önkormányzati rendelet (a továbbiakban: Közművelődési rendelet) határozza meg.

3. A közművelődési koncepció célja

A közművelődési koncepció célja, hogy komplex módon megfogalmazza a település kulturális életének legfontosabb fejlesztési irányait, és a fejlődést biztosító feladatokat.

A Kultv. és „A magyar közművelődés szakpolitikai koncepciója” stratégiai célokat, feladatokat határoz meg a közművelődés területén. A koncepció kiemelt területei:

- a közművelődés alapintézményei,
- a felnőttképzés,
- a közösségi művelődés,
- a kulturális vidékfejlesztés,
- civil közművelődés,
- határon túli magyar kultúra,
- ifjúsági közművelődés és a közoktatással való szoros együttműködés,
- a nemzeti digitális kultúra rendszerének létrehozása,
- a hagyományápolás,
- a magyar nyelv ügye.

Ezek az alappillérek ahhoz a célkitűzéshez kapcsolódnak, amely a feladatokat differenciált körben, az intézmények, a civil szervezetek és a személyes aktivitások egységében kívánja megvalósítani. A közművelődéshez való jog gyakorlása közérdek, a közművelődési tevékenységek támogatása közcél. A közművelődés feltételeinek biztosítása alapvetően az állam és a helyi önkormányzatok feladata.

A települési önkormányzat a következő közművelődési alapszolgáltatásokat látja el:

- a) művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása,
- b) a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése,
- c) az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása,
- d) a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése, feltételeinek biztosítása,
- e) az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása,
- f) a tehetséggondozás-és fejlesztés feltételeinek biztosítása, valamint

g) a kulturális alapú gazdaságfejlesztés.

A kerület közművelődési koncepciója a jogszabályokat, az országos koncepciót, valamint a kerület múltját és jelenét figyelembe véve vázolja fel az elérni kívánt célt és eredményt, és ehhez kíván kiindulási alapot biztosítani.

A kerület új közművelődési koncepciójának megalkotásához

- meg kell fogalmazni az Önkormányzat közművelődési alapelveit, legfontosabb célkitűzéseit, fejlesztési terveit,
- meg kell határozni és figyelembe kell venni a helyi társadalom igényeit, a támogatott tevékenységek körét, azok ellátásának módját és feltételeit,
- ki kell jelölni a prioritásokat, a szakmai és finanszírozási alapelveket.

A kerület kulturális életének fejlődéséhez, fejlesztéséhez, a kerületi szintű közös gondolkodás elindításához elengedhetetlen az alapvető irányvonalak meghatározása, amelynek a kulturális koncepció adhat megfelelő keretet.

4. Helyzetelemzés

4.1. A kerület múltja

A Nyír, később Palota nevű falu dombhátra épült a Szilas-patak mentén. A falu első ismert birtokosa Lóránd ispán, az 1347-ben választott budai bíró, akinek családja a 15. századig birtokolta Palotát. Legrégibbi építészeti emlék az 1200-as évek körül épült templom romja, amelyek az 1735-ben felépített Kossuth utcai római katolikus műemléktemplom alapjainak részét képezik. A falu 1638-ban az Újfalusy család birtoka lett. A törökök kiűzése és a Rákóczi-szabadságharc alatt a település többször elnéptelenedett, de mindig újra benépesült. A terület 1749-től a galánthai Fekete család tulajdona, majd a család elszegényedése után a 19. század elejétől került a Károlyi család birtokába. Pest városának közelségét kihasználva az 1730-as évektől kezdve virágzó kertkultúra bontakozott ki Palotán. Palotai birtokából gróf Károlyi István 1831-től 65 hold területet adott bérbe pesti polgároknak, akik nyaralókat, vincellérházakat és serfőzőket építettek. Ezen a területen alakult meg később Újpest. Palotának újabb fellendülést az 1846-ban átadott Pest-Vác vasútvonal hozott. A már Rákos-Palotának nevezett községet a vasút kedvelt kiránduló- és nyaralóhellyé tette. Gyönyörű villák épültek a sínek mindkét oldalán.

Az 1890-es évektől kezdődően jelentős számú polgári és munkás lakosság költözött a községbe, ezért jelentősen megváltozik a helyi társadalom összetétele, fokozatosan kisebbségbe szorul a termelő őslakosság. A település fejlődésébe nagy lendületet hoz a MÁV Nyugati Főműhelyének kitelepítése 1905-ben.

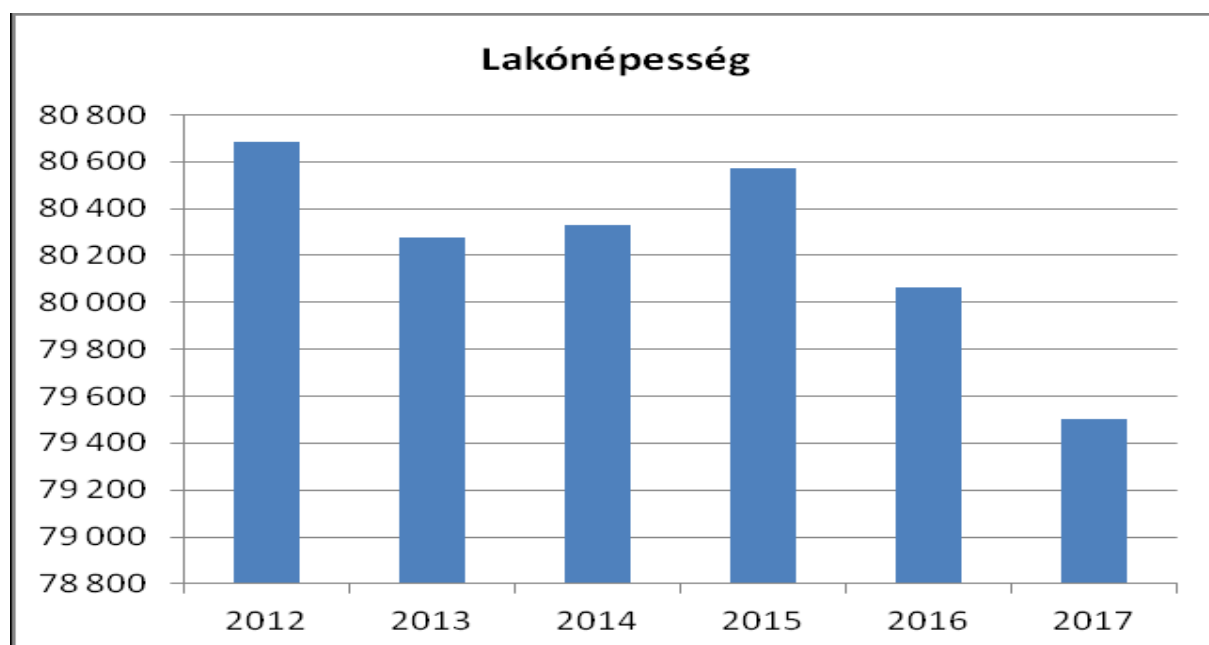
A falutól viszonylag távol eső községi földeket - Széchenyi-telep néven - 1897-ben kezdték el parcellázni. Ebből a településrészéből jött létre Pestújhely, amely 1909-ben vált önálló községgé.

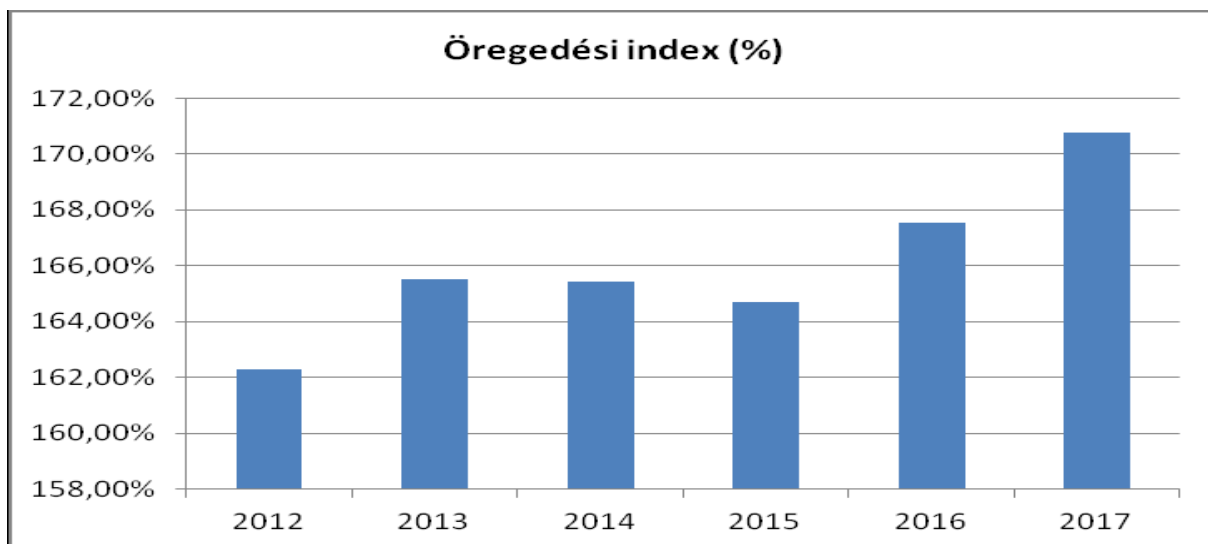
Rákospalota megyei várost és Pestújhely nagyközséget (számos más főváros-környéki település mellett) 1950. január 1-jével csatolták Budapesthez, így jött létre Budapest XV. kerülete. (Ugyanakkor az addig Rákospalotához tartozó Istvántelek az Újpestből alakult IV. kerület része lett.)

A kerület életében hatalmas változást hozott a 1968-tól felépült óriási lakótelep, Újpalota, amely a főváros egyik legnagyobb lakótelepe.

4.2. Demográfia

A kerület lakossága 2017. december 31-én 79.505 fő volt, ami Magyarország népességének 0,80%-a, Budapestnek 4,58 %-a. A 2011. évi népszámláláskor Budapesten a legidősebb korstruktúrája a XV. kerületnek volt, ahol száz gyermekkorúra 208 idős személy jutott. Sajnos az elmúlt években sem változott ez a tendencia. A lakosság korösszetétele az európai és a magyar trendet követi, az időskorúak száma kismértékben, de folyamatosan emelkedik, amíg a születések száma stagnál, amely hosszabb távon a népesség elöregedését eredményezi.

4.3. A XV. kerület kulturális életének szereplői

A társadalom közös érdeke a nemzeti, nemzetiségi kulturális hagyományok megőrzése, méltó folytatása, a közösségi és egyéni művelődés személyi, szellemi, gazdasági feltételeinek javítása, a polgárok életminőségét javító, értékhordozó tevékenysége, valamint ezek megvalósulására létrejött intézmények és szervezetek működésének elősegítése.

Az ember fejlődése mindig egy adott kultúrán belül zajlik. A kultúra értékeinek elsajátítása olyan szocializációs folyamatok következménye, amelynek első – a személyiségfejlődés szempontjából legmeghatározóbb – színtere a család.

A másodlagos szocializáció a kortárs csoportok kapcsolatában, elsősorban az óvoda és az iskola intézményi rendszerében, majd később a munkahelyi közösségekben folytatódik.

Ebben a folyamatban nagyon fontos szerepe van a közművelődési intézményeknek, amelyek egy település közösségének autentikus helyszínei. A közművelődési intézmény egyrészt a közösségi értékmentés, értékőrzés és érték közvetítés, valamint a kulturális értékteremtés színtere, lokális hagyományokat és tudást segítő, elfogadó/befogadó hely, másrészt a helyi társadalom települést meghatározó, irányító, érdekérvényesítő közösségi hálózatának helyszíne.

A közművelődési intézménynek, mint a helyi társadalom legszélesebb értelemben vett nyilvánossági intézményének helyet kell biztosítani minden, a település egészére ható, közösségi kezdeményezéseknek.

4.3.1 Csokonai Kulturális Központ

A kerületi közművelődés legmeghatározóbb színtere az Önkormányzat fenntartásában működő költségvetési intézmény, a Csokonai Kulturális Központ. A Csokonai Kulturális Központ intézményegységei látogatottak, elfogadottak és kedveltek a helyi társadalom körében. Az intézmény előkelő helyet foglal el a fővárosi közművelődési intézmények

szakmai összehasonlításában, ezt bizonyítja, hogy 2017-ben elnyerte a „Minősített Közművelődési Intézmény” címet.

A Csokonai Kulturális telephelyei a következők:

- a) Csokonai Művelődési Ház (1153 Budapest, Eötvös utca 64-66.);
- b) Kozák téri Közösségi Ház (1154 Budapest, Gábor Áron utca 58/c.);
- c) Pestújhelyi Közösségi Ház (1158 Budapest, Szűcs István utca 45.);
- d) Rákospalota, Pestújhely, Újpalota Helytörténeti Gyűjteménye (1158 Budapest, Pestújhelyi út 81.);
- e) Újpalotai Szabadidő Központ (1157 Budapest, Zsókaavár utca 15.);
- f) Információs Iroda (1157 Budapest, Zsókaavár utca 2.);
- g) Zöld Klub (1157 Budapest, Hartyán köz 3.);
- h) Csokonai Kulturális Központ Könyvtára (1153 Budapest, Bocskai utca 70-78.);
- i) Ifjúsági Közösségi Tér (1156 Budapest, Száraznád utca 5.);
- j) Nyitott Ajtók Együttműködési Iroda Újpalota (1156 Budapest, Páskomliget utca 6.);
- k) Raktár 1 (1158 Budapest, Pestújhelyi út 34.);
- l) Raktár 2 (1158 Budapest, Pestújhelyi út 68.).

Csokonai Művelődési Ház – A kerület egyetlen eredetileg is közművelődési célra - ipartestületi székháznak - szánt épülete ad otthont az 1950-es évek közepétől a Csokonai Művelődési Háznak. Ez az épület a 340 férőhelyes színháztermével, a hozzá tartozó öltözőkkel, fogadótérrel, kamaratermekkel, irodákkal és vendéglátó egységgel – kisebb hiányosságai ellenére is – jelenleg a legalkalmasabb épület a kerületben a közművelődési tevékenységre. Az épülethez gondozott kert tartozik, amely szabadtéri kulturális, közösségi programok helyszínéül szolgál.

A Csokonai Művelődési Ház jelentős hagyománnyal, széleskörű társadalmi bázissal és törzsközönsséggel rendelkezik. Ebben az intézményben működnek a legnagyobb múltú közösségek.

Nem egy közülük több évtizede megtalálható itt (Szent István Bélyeggyűjtő Klub több mint 80 éve, a Tavasz kórus 58 éve, a számítógépesek klubja 30 éve). A Csokonai Művelődési Ház számára az öntevékeny közösségek és egyesületek értékteremtő, értékőrző tevékenysége adja a mással nem pótolható kisugárzását. Több olyan vendég is van, aki szinte gyermekkorától itt tölti majd minden szabadidejét, s mára gyermekei is itt találnak hasznos időtöltési lehetőséget.

Az épületben 2014-ben jelentős átalakítás történt, a fogadó tér egy 50 négyzetméternyi, hangulatos kávézóval bővült, ezen kívül új önálló területet kapott a Palota Galéria. Az átalakítás nagyobb komfortot biztosít a fogadótérben várakozó vendégeknek, és kiemelt teret

kaptak a korábban folyosón, előtérben és a klubszobában szétaprózott képzőművészeti kiállítások. A kisméretű, de profi világítástechnikával és falfelületekkel kialakított galéria minőségi változást hozott, ahol kizárólag neves, kvalitásos kortárs művészek mutatkozhatnak be.

Kozák téri Közösségi Ház – Egy családi háznyi alapterületen eredetileg ifjúsági házként nyílt meg az 1970-es évek közepén a falusias környéknek számító Rákospalotán. Elsősorban a cigány kisebbségnek adott helyet ez a város szélén található közösségi ház, olyannyira, hogy a roma emancipációs mozgalmaknak, kisebbségi kultúra kibontakozásának fő színterévé vált.

Az 1980-as évek első felétől kibővített funkcióval, közösségi házként működik. Adottságai miatt elsősorban a környék kisközösségeinek, különböző kiscsoportos foglalkozásoknak tud otthont biztosítani. Kedvelt és elfogadott a környékbeli családok körében. A ház kiváló helyszínéül szolgál mozgásos programoknak is, családi jellege miatt a kisebb klub programokat szívesen látogatják a vendégek. Nagy eseménynek számít a több éve megrendezésre kerülő Kozák téri Nap. Családi rendezvényekkel, Állati jó nappal, jeles napokhoz köthető kézműves délelőttökkel, babás-mamás programokkal, koncertekkel színesíti a ház a kerület kulturális életét. Rendszeresen bekapcsolódik a Csokonai Kulturális Központ tagintézményeként az ANNO Művészeti Hét szervezésébe is. A Kultúrházak Éjjel-Nappal rendezvény szerves tagja. Minden nyáron táboroknak ad otthont a ház.

Az épület folyamatosan modernizálódik. Az épület bejáratánál 2010-ben fedett előtér került kialakításra, amely az intézmény működésének 40 éves évfordulója alkalmából 2015-ben beépítésre került. Így létrejött egy kisebb fogadótér, és két szomszédos terem egybenyitásával egy közel 80 fő befogadására alkalmas nagyterem létesült. A konyha rovasára egy zuhanyzó kialakítására is lehetőség adódott, és megújult a termek és a közlekedő folyosók burkolata is.

Pestújhelyi Közösségi Ház (PeKH) – A pestújhelyi városrészben működő közösségi ház méretét tekintve a kerület legnagyobb közművelődési intézménye. Az épület Pestújhely szélén fekszik, eredetileg iskolának épült, majd úttörőházként (Diáktanyaként) funkcionált.

A belső átalakítások következtében az épület rendelkezik olyan közösségi helyiségekkel, amelyek lehetővé teszik az itt élők társas kapcsolatainak kibontakozását, a változatos programkínálatot. Rendezvényeik, klubjaik, művészeti szakköreik, az egészséges életmód kialakítását célzó programjaik az itt élők között népszerűek, látogatottak.

A házban működő Külvárosi Szalon képző- és iparművészeti, alkalomadtán tematikus és helytörténeti tárlatai és a Folyosó galéria fotókiállításai a látogatók között egyaránt népszerűek.

Legrangosabb rendezvényük az 1991-ben újtáira indított Pestújhelyi Napok elnevezésű, általában 10 napos rendezvénysorozat, amit a helyiek aktív közreműködésével szerveznek és rendeznek meg.

A Pestújhelyi Közösségi Ház munkatársai - a Ház köré szerveződött - civil „lokálpatrióta aktivistákkal” karöltve, elkötelezetten kutatják és bemutatják a 100 éves település hétköznapjainak és ünnepeinek történetét. (Helytörténeti kiállítások, Desszert rendezvények). Közel három évtizede - művészeti, mozgásos, személyiségfejlesztő és ismeretterjesztő témájú - nyári napközis táborokat szerveznek. Az öt éve újtáira indított „Páratlan vakáció” rendezvénysorozatukban a nyári szünidő minden páratlan hétköznapján ingyenes programot biztosítanak a gyerekeknek.

Az intézmény udvarán 2014-ben műfüves focipályát telepített az Önkormányzat és a Magyar Labdarúgó Szövetség. A pálya átadásakor felújításra került az öltöző, viszont az udvar helyreállítása nem valósult meg teljes mértékben.

Rákospalota, Pestújhely, Újpalota Helytörténeti Gyűjteménye („Rákospalotai Múzeum”) – Az 1960-ban alapított intézmény máig nem találta meg az igazi otthonát. A Kossuth utcai kis alapterületű, rossz állapotú épület a 80-as évek fordulóján bezárásra került, és a műtárgyakat a kerület különböző épületeiben helyezték el. A Helytörténeti Gyűjtemény végül a 90-es évek első felében Pestújhelyen, egy hajdani óvodaépületben került megnyitásra, ahol szűkös körülmények állnak a rendelkezésre, és nem megoldható az állandó és időszakos kiállítás szétválasztása sem.

Az intézmény hivatalos nevében mindhárom városrész szerepel, de maga a gyűjtemény dominánsan rákospalotai, ezért az elhelyezése Pestújhelyen kissé ellentmondásos.

A Helytörténeti Gyűjtemény jelenlegi körülményei igen szűkösek. A múzeum épülete részben felújításra került a 2018-as új, állandó kiállítás megnyitásakor, ekkor történt a belső terek kialakítása és modernizálása is. Nem sikerült viszont a múzeum egyharmad részét felújítani és a kiállítási részt modernizálni.

Nehézséget okoz, hogy a múzeum épületén kívül több külön raktárt is használni kell a be nem mutatott gyűjtemény tárolására. Jelenleg öt helyiségben található a múzeum tárgyai, amelyek egyben műtárgyraktár és installációs raktár is. A raktárban található tárgyak igen zsúfoltan, műtárgyvédelmi és raktározási szempontból egyáltalán nem megfelelő módon vannak elhelyezve, a folytonos költözések miatt nincs mód a legegyszerűbb raktári rend kialakítására sem. A képzőművészeti alkotások és a néprajzi anyag állapota a nem megfelelő raktározási viszonyok és a többszöri költöztetés miatt folyamatosan romlik. A népi bútorok elhelyezése jelenleg a raktárban nem megfelelő. A nem restaurált és nem állagmegóvott bútorok több darabban szétszedve, nem egy egységben vannak raktározva.

A fentiek alapján a Helytörténeti Gyűjtemény vonatkozásában a jövőben a legfontosabb feladat, hogy egy minden szempontnak és körülménynek megfelelő raktárba kerüljenek elhelyezésre az érintett műtárgyak, illetve képzőművészeti alkotások.

Újpalotai Szabadidő Központ (USZIK) – Az építését követően még 60 ezres lélekszámú városrész közművelődésének szervezésére 1977-ben alapították (önálló épület nélkül) az intézményt. A kezdetektől a Zsókavár utca 15. szám alatti épület (amelyet eredetileg pártháznak építettek és a rendszerváltásig ez volt a fő funkciója) a Szabadidő Központ tevékenységének fő színtere. Az intézmény 1980-ban kapott egy helyiséget a Zsókavár utca 2. földszintjén (jelenleg itt működik a Szabadidő Központ Szabadulószoza interaktív játéka), majd 1989-ben a Hartyán köz 3.-ban megüresedett óvodaszárnyban nyílt meg a Zöld Klub. A korábban csak bérelhető Zsókavár utca 15. száma alatti épület - Újpalotai Községi Házként - 1990-től került az intézmény kezelésébe. A jelenleg 36 ezres lélekszámú városrész közművelődését elsősorban a hajdani pártház épületének adottságaihoz kell igazítani, amely csak részben tud eleget tenni a helyi, közösségi igényeknek. A városrészben a kezdetek óta hagyománya van a szabadtéri rendezvényeknek.

Az intézményben a megalakulás óta folyamatosan működik a kézműves játszóház, mint az Újpalotai Szabadidő Központ egyik alaptevékenysége. Negyed százados múltat tekint vissza a Hartyán köz 3-ban működő Kanga klub, amely magas színvonalú programmal várja az óvodás kornál fiatalabb kicsiket szüleikkel együtt. Az intézmény 2002-től Zsókavár Galéria néven önálló képzőművészeti kiállítóteret működtet. Több évtizedes múltat tekint vissza az elsősorban az idős korosztály szabadidős tevékenységét szolgáló Nosztalgia klub. Újpalotai Nyári Játékok címmel – a Salkaházi Sára templommal együttműködve – a kerület egyik legszínvonalasabb művészeti fesztiválja kerül megrendezésre 2011-től a templom udvarán. A városrész eredeti terveiben (1968, 1973) szerepelt egy központi elhelyezésű művelődési intézmény, majd az 1980-as évek közepén ismét születtek meg nem valósuló tervek a Fő téri művelődési házra.

Kikötő Ifjúsági Közösségi Tér (Kikötő) – A „Kikötő” 2015-ben azért alakult, hogy önálló ifjúsági közművelődési helyszíne legyen a kerület fiataljainak, hiszen a család és az iskola után a harmadlagos szocializációs tér a szabadidő területe. Az ifjúsági közösségi tér, mint kulturális színtér, itt tud igazán hatékonyan működni. Egyik legfontosabb törekvés az iskolába járó gyerekek és fiatalok szabadidejének hasznos eltöltését szolgáló programok szervezése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű gyerekekre. Az ifjúsági munka széleskörű tevékenységet kíván, ezért a „Kikötő” tevékenysége komplexebb, mint a klasszikus kultúráközvetítő intézményeké.

A „Kikötőben” a fiatalok biztonságos környezetben több területen vagy tevékenységben is kipróbálhatják magukat, hasznosan tölthetik el a szabadidejüket, sikerélményei lehetnek, barátokat szerezhetnek, közösséghez tartozhatnak. Fontos feladat a minőségi, színes programpaletta biztosítása, a művészeti jellegű, alkotó folyamatok támogatását biztosító foglalkozások, a pályaválasztást segítő szakkörök, rendhagyó tanórák, ahol a fiatalok valódi közösségi élményre tehetnek szert.

A közösségi élményeken túl fontos, hogy legyen tér a négy szemközti beszélgetésekre, mentorálásra is. A rendezvényeken túl fontos szerepe van a szakköröknek, amelyek két fő területet fednek le: az iskolai felzárkóztatást és a tehetséggondozást.

A XV. kerületben lakók rendelkeznek – a fővárosi kerületek rangsorában – az egyik legalacsonyabb egy főre jutó jövedelemmel. A Kikötőbe látogató gyerekek és fiatalok szociokulturális háttere általánosságban ezt tükrözi, ezért az intézmény tevékenysége nemcsak kultúraszervezésből áll, hanem szociális, közösségépítő-, fejlesztő, tanoda-jellegű feladatokat is ellátnak.

A közösségi térben jellemzően megjelennek olyan fiatalok, akik hiányos szocializációs készségekkel rendelkeznek, az iskolában periférián mozognak, jellemző a bukás, évisméltás. Az ő esetükben a bizalmi kapcsolat elérése után fontos, hogy pótszocializációs tevékenység is jelen legyen. A legfontosabb készségeket el kell sajátítaniuk, amelyek nélkülözhetetlenek a sikeres felnőtté váláshoz. Számukra különösen fontosak az iskolai felzárkóztatást segítő szakkörök, amelyek segítséget nyújtanak az iskolai lemorzsolódás elkerülésében. A szakkörök megvalósításának szempontja a kortárssegítés, ezért elsősorban egyetemisták vezetnek az ilyen típusú foglalkozásokat. Az együttműködés sikeres, hiszen a kamaszok nyitottabbak a korban közelebb hozzájuk álló huszonévesekkel, a kommunikáció is hatékonyabb. Az egyetemisták mindig örömmel vállalnak szakkörvezetést, hiszen itt tudásukat átadhatják, előadói képességeiket fejleszthetik és érdeklődési körük részleteit megoszthatják a fiatalabb generációval.

Egyik fontos törekvés az, hogy a programok, rendezvények, foglalkozások jelentős része ingyenes vagy nagyon csekély térítési díjas, mindamellet igényes legyen. A szervezőmunkába, a programok kitalálásába a fiatalokat is bevonásra kerülnek. Az intézmény a hét hat napján estig tart nyitva, illetve a fiatalok igényeihez alkalmazkodva több alkalommal tart késő esti, illetve éjszakai rendezvényeket.

Fontos, hogy a fiatalok magukénak érezzék a teret, biztonságban érezzék magukat benne, a munkatársakhoz bizalommal tudjanak fordulni és azonnali, releváns információkat kapjanak az őket érintő kérdésekben.

Csokonai Kulturális Központ Könyvtára – Az intézmény alapját képező Pedagógiai Szakkönyvtár 1987-ben a Kontyfa utcában kezdte meg működését a Pedagógia Kabinet

keretében, mint a pedagógusok igényeit kielégítő báziskönyvtár. A kerület pedagógiai-szakmai szolgáltatását ellátó szakkönyvtár 2006-ban költözött át a Hubay Jenő Zeneiskola és Alapfokú Művészeti Iskola Bocskai utcai épületébe, ahol jelenleg is működik. A szakkönyvtár 2012. július 1-től Dokumentumtár és Információs Központ néven, a Csokonai Kulturális Központ telephelyeként működik. A telephely megnevezése 2020. november 1. napjától a Csokonai Kulturális Központ Könyvtára lett.

Az átszervezést követően az addigi zárt könyvtár nyilvános könyvtárrá alakult, ami a gyűjtőkör bővüléséhez és a szolgáltatások változásához vezetett. A gyűjtemény alapját a neveléstudomány magyar nyelvű szakirodalma, a különböző tantárgyak tankönyvei, módszertani kézikönyvei és segédletei képezik, de emellett szép számban megtalálható a pszichológia, szociológia, fejlesztő pedagógia, egészséges életmód és környezettudatos életmód témakörök irodalma is.

Kiss Domokos református lelkész hagyatékának átvételével több ezer példánnyal bővült az állomány. A könyvek nagy része teológiai, filozófiai, magyar történelmi, képzőművészeti és szépirodalmi alkotások. A hagyaték nagyobb hányada kölcsönözhető.

Az intézményegység NAVA-pontként működik, így biztosítva az audiovizuális anyagok elérhetőségét. A programok lebonyolításakor sokszor felmerül a résztvevők felől az az igény, hogy szívesen maradnának még az előadások, foglalkozások befejeztével ismerkedni, a hallottakat, tanultakat egymással megvitatni, tapasztalataikat kicserélni, így olyan helyi kis közösségek jöhetnének létre, amelyek kezdeményezéseikkel, javaslataikkal hozzájárulnának a kerület fejlődéséhez. Erre sajnos jelenleg nincs lehetőség, mert igazodni szükséges az intézményegységnek helyet adó Hubay Jenő Zeneiskola és Alapfokú Művészeti Iskola épületének nyitva tartásához.

Nyitott Ajtók Együttműködési Iroda Újpalota – A Csokonai Kulturális Központ 2018-ban vette át a három Nyitott Ajtók Együttműködési Iroda szakmai irányítását. (Nyitott Ajtók Együttműködési Iroda Rákospalotán, Pestújhelyen és Újpalotán működött.)

Jelenleg már csak Újpalotán működik Nyitott Ajtók Együttműködési Iroda, a Rákospalotán és Pestújhelyen működő egység kihasználatlanság miatt megszűnt.

A Nyitott Ajtó Együttműködési Iroda feladatai a következők:

- információnyújtás az Önkormányzatot érintő ügyekben;
- általános (hivatalos és közérdekű) tájékoztatás a kerület lakosságát érintő ügyekben;
- nyomtatványok biztosítása a lakosság részére, azok kitöltésében és továbbításában történő segítségnyújtás;
- lakossági észrevételek rögzítése helyi ügyekkel kapcsolatban;

- tájékoztatás a kerületi kulturális eseményekről, rendezvényekről, illetve azok népszerűsítése, helyszín biztosítása kerületi kiállítók alkotásai számára;
- helyszín biztosítása ingyenes jogsegély-szolgáltatás számára;
- terembérlés lehetősége közgyűlések megtartására;
- helyszín biztosítása az önkormányzati képviselői fogadóórák számára;
- tájékoztatás lakossági fórumokról, közmeghallgatásokról;
- könyvbörze működtetése, amely során bárki hozhat vagy vihet könyvet.

A Nyitott Ajtó Együttműködési Iroda mérete, felszereltsége és infrastruktúrája jelenleg nem a legmegfelelőbb a feladatok ellátására.

Csokonai Kulturális Központ nyomdája - a Csokonai Művelődési Ház épületében működik. Legfőbb feladata a Csokonai művelődésszervezői által megvalósított rendezvények, programok, események propagandaanyagának előállítására. Rendszeresen készülnek itt különböző munkák a kerületben működő intézményeknek, egyesületeknek vagy az Önkormányzatnak.

4.3.2. Kerületben működő további kulturális, közművelődési szervezetek, intézmények

4.3.2.1. Kerületi köznevelési intézmények közművelődési tevékenysége

A helyi iskolák számos közösségi és értékteremtő programnak a szervezői és helyszínei. Sok esetben lokális közösségek összefogására (abba az iskolákba járó fiatalok és szüleik részére kínálnak lehetőségeket), de gyakran a kerületi művelődési intézmények programjaihoz biztosítanak helyszínt (többek között a Hartyán Általános Iskola és a László Gyula Gimnázium és Általános Iskola aulája).

A közoktatási intézményekben a függetlenített szabadidő-szervező álláshelyek megszüntetésére kerültek, így ez a kapcsolattartási forma megszűnt a közoktatási és a közművelődési intézmények között. Az iskolák működtetésének és fenntartásának állami kézbe történő átszervezése még nehezebbé teszi az együttműködést az intézmények között, amely mára személyes kapcsolatokon alapuló szervező munkává alakult át.

Az Önkormányzat fenntartásában 3 összevont óvoda működik (Hétszínvirág Összevont Óvoda, Rákospalotai Összevont Óvoda, Újpalotai Összevont Óvoda) mindösszesen 19 telephelyen. Az óvodák a Nemzeti Alaptanterv és az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja szerint tervezik meg pedagógiai programjukban a gyermekek kulturális nevelését. A kultúra egyik fontos területe a művészetre nevelés már ebben az életkorban elkezdődik. Az óvoda feladata a kultúrát, esztétikumot nyújtó hatásrendszerben megkeresni azokat az alkalmakat, lehetőségeket, amelyek megmozgatják a gyermekek fantáziáját.

Az önkormányzat óvodái az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjának megfelelően pedagógiai programjukba beépítették az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelést

4.3.2.2. Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzat

Az Önkormányzat a kerületi oktatási intézményekkel a Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzaton (a továbbiakban: GYIÖK) keresztül is tartja a kapcsolatot. A GYIÖK a kerületi diákok érdekvédelmi szervezete. A szervezet aktívan részt vesz a kerület kulturális és közösségi életének alakításában, saját programokat, eseményeket, fesztiválokat szervez, valamint a kerületi nagyrendezvényeken is megjelenik.

Az Önkormányzat a Gyermek- és Ifjúsági cselekvési terv alapján a kultúra, szabadidő, információs lehetőségek, tanulássegítés, közösségi terek vonatkozásában támogatja a GYIÖK által szervezett kerületi szintű programokat:

- „Játék tanárok nélkül”: Játékos, szellemi vetélkedő a kerületi felső tagozatosok között-iskolákban rendezvények szervezése, pl. szenvedélyes nap, érzékenyítő nap;
- jótékonyági tevékenység: közös festés, jótékonyági főzőverseny, ételosztás;
- kerületi GYIÖK mikulás;
- „Generációk együtt” programokon való részvétel;
- gyermek és ifjúsági programok: kerületben szervezett rendezvényeken részvétel (kézműves foglalkozás, közös játék, stb.) pl. Palotai sokadalom, Majális, ENO fesztivál;
- önkormányzati megemlékezéseken való részvétel;
- a gyermek-és ifjúsági korosztály tájékoztatása a kerületi közösségi, kulturális és szabadidős rendezvényekről. Ennek érdekében az Önkormányzat egyrészt saját szerverén lehetőséget teremt a fiataloknak szóló programok bemutatására, másrészt az XV. Média Kommunikációs és Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft. (a továbbiakban: XV Média) biztosítja az írott és elektronikus sajtóban történő megjelentetést;
- több kerületi ifjúsági közösségi tér létrehozása, a meglévő lehetőségek működtetése, fejlesztése. A közösségi téren ingyenesen igénybe vehető szabadidős programok szervezése: szabadidős rendezvények, sportprogramok, vetélkedők, szakmai fórumok, kiállítások, kulturális, művészeti programok, koncertek, „Nyitott kapuk” program, éjszakai ping-pong, stb.;
- Csokonai Kulturális Központ – Kikötő Ifjúsági Közösségi Tér továbbra is biztosítja a sokrétű, ingyenes szabadidős programokat, kulturális-művészeti rendezvényeket, sportjellegű tevékenységeket a kerületi gyermekek és fiatalok számára. Működtetik a

közösségépítő és -fejlesztő, tanulást segítő foglalkozásokat, ismeretterjesztő és művészeti klubokat, rendhagyó tanórákat is tartanak. Öntevékeny fiataloknak helyszínt biztosítanak összejöveteleikhez, társasági együttléteikhez, alkotó folyamataikhoz. A fiatalok igényeihez igazodva tart nyitva az intézmény;

- nyitott ház jelleggel nyári, tavaszi téli, őszi szünetre koncentráló folyamatos ingyenes kerületi programok megvalósítása a művelődési házakban és egyéb helyszíneken, civil szervezetek bevonásával.

A Gyermekek- és Ifjúsági cselekvési tervben a további pontok fogalmazódtak meg a kultúrával és a közművelődéssel kapcsolatban:

1. Oktatás, nevelés, képzés, tehetséggondozás, sport

- Az önkormányzat további folyamatos támogatásának biztosítása a tehetséges, kiváló sportoló, jó tanuló, vagy egyéb okból segítséget igénylő fiatalok részére.
- A Csokonai Kulturális Központ – Kikötő Ifjúsági Közösségi Tér munkatársainak és önkénteseinek (egyetemista, főiskolás fiatalok) vezetésével zajló rendszeres és ingyenes tanulást segítő programok folytatása, kiteljesítése, minél több rászoruló tanuló elérése, bevonása a programba.
- Rendhagyó tanórák szervezése és lebonyolítása a Kikötő Ifjúsági Közösségi Térben.
- A kerületben működő tehetséggondozó, felzárkóztató programok lehetőség szerinti támogatása.

2. Önszerveződés, közéletben való részvétel, demokrácia, esélyegyenlőség, érdekérvényesítés, érdekképviselet

Kerületi Ifjúsági Kerekasztal működtetése a fiatalok (DÖK, GYIÖK), ifjúsági civil szervezetek, ifjúsággal foglalkozó intézmények, szakemberek, nevelési-oktatási intézmények részvételével. A kerekasztal célja a szakmai együttgondolkodás, egymás segítése, információáramlás biztosítása, véleménynyilvánítás, esetleg közös projektek szervezése.

3. Pályaválasztás, munkavállalás

A Csokonai Kulturális Központ – Kikötő Ifjúsági Közösségi Tér által 2018 szeptemberében elindított Campus klub további működése. (A Campus klubot a Kikötő ifjúságsegítő szakembere koordinálja, önkéntes egyetemisták közreműködésével.)

4. Ifjúsági mobilitás, nemzetközi kapcsolatok

A jelenleg jól működő ifjúsági cserekapcsolatok további működtetése, források biztosítása. Minél több kerületi diák részvételének segítése a csereprogramokon. A nyári nemzetközi

művészeti tábor 2x1 hetes turnusban történő megszervezése, amelyen a testvérvárosi fiatalok és a kerületi diákok vesznek részt (turnusonként 80 fő).

4.3.2.3 Civil szervezetek

A helyi polgárság önszerveződésen alapuló tevékenysége a kerület kulturális életének nélkülözhetetlen eleme. Rákospalota ilyen vonatkozásban jelentős hagyományokkal rendelkezik. Ma a XV. kerületben több mint 100 civil szervezet működik. A jövőben szoros együttműködésre kell törekedni velük.

Több civil szervezet is aktívan részt vesz a kerületi közösségformálásban. Az alulról kezdeményezett szerveződések fontos szerepet vállalnak a városrész kulturális hagyományainak feltárásában, folytatásában, a helyi művelődési szokások gondozásában, gazdagításában, továbbélésében, a helyi közösségi élet segítésében.

4.3.2.4. Helyi egyházak

A XV. kerületben működő történelmi egyházak – több évszázados hagyományt követve – alaptevékenységükön túl fontos szerepet játszanak a művészeti, ezen belül elsősorban a zenei értékek továbbadása, közvetítése terén. Számos kerületi érdeklődést kiváltó programmal találkozunk a kínálati palettán. Kiállítások, szabadegyetemi előadások, zenei hangversenyek, kórustalálkozók, színházi előadások. (A kerületben jelen van a római katolikus, a görög katolikus, a református, az evangélikus és a baptista egyház, valamint az izraelita hitközség. A kerületben 16 templom található: 6 római katolikus, 5 református, 3 evangélikus és 2 baptista.)

Az egyes egyházak szélesebb körben való megismertetése a kerület lakosságának egésze számára is magas színvonalú, gazdag kulturális kínálatbővülést jelenthetne.

4.3.2.5. Nemzetiségi önkormányzatok

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény 50. §-a alapján az egyes nemzetiségek közvetlen választással a fővárosi kerületben nemzetiségi önkormányzatot hozhatnak létre.

Kerületünkben 2019 októberében kilenc nemzetiség alakított önkormányzatot, köztük a bolgár, cigány, görög, horvát, német, örmény, román és szerb származású polgárok. A nemzetiségek a kerület kulturális életén belül képviseltetik magukat, programjaikkal gazdagítva a helyi kínálatot. Szerepet vállalnak a helyi nemzetiségi lakosság nemzeti identitásának erősítésében és az adott nemzeti kultúra ápolásában.

4.3.2.6. Média

A helyi médiát az XV. Média képviseli a kerületben. A kerületi lakosokat az Önkormányzat az Életképek Újságon, valamint az XV TV programjain, adásain keresztül tájékoztatja a közművelődés híreiről.

Egyre nagyobb teret kap az információnyújtásban az Önkormányzat hivatalos honlapja és Facebook oldala, ahol az elektronikus média előnyeit kihasználva juthatnak információhoz az olvasók.

A kerület valamennyi kulturális, és oktatási intézménye törekszik saját tájékoztató- vagy programfüzetben, saját honlapon és Facebook oldalon keresztül népszerűsíteni az általuk fontosnak tartott eseményeket, a kiállítások és kulturális rendezvények időpontjait

4.3.2.7. Testvérvárosok

Mind a határainkon túli, mind Magyarország területén található testvérvárosok a kultúra sokszínűségének megismerésében játszanak jelentős szerepet.

Határainkon túli testvérvárosok: Bécs 23. kerülete (Liesing), Berlin Marzahn-Hellersdorf, Donji Kraljevec, Kassa, Linyi, Maroshévíz, Obervellach, Sanmig, Tótszentmárton.

Magyarországi testvérvárosok: Dabas, Mosonmagyaróvár.

4.3.2.8. Közművelődési megállapodások

Az Önkormányzat a Kultv. 79. §-ában és a Közművelődési rendeletben meghatározott közművelődési feladatok megvalósítása érdekében a Közművelődési rendelet 6. és 7. §-ában meghatározott intézményekkel és szervezetekkel közművelődési feladatok megvalósítására közép- és hosszú távú megállapodást köthet. Az Önkormányzat a következő művészeti és kulturális együttesekkel rendelkezik hatályos közművelődési megállapodással:

- 1) A **Rákospalotai Szilas Néptáncgyűttes Egyesület** a kerületi hagyományok kiemelkedő ápolója, továbbvivője. Napjaink fiataljait a hagyományok ismerete és megismerése mellett egy általuk kifejlesztett módszerrel a tanulási képességek fejlesztésében támogatják (motorikus képességek fejlődésén keresztül a kognitív képességek fejlesztése). A működésük feltétele a megfelelő méretű és számú próbahelység, raktár a fellépő ruháknak, díszleteknek. Az Egyesület hatályos közművelődési megállapodása 2021. december 31-án jár le.
- 2) A **KOMA 08 Művészeti Közhasznú Nonprofit Kft.** művészeti tevékenysége mellett kiemelt szerepet vállalt az ifjúsági közösségfejlesztés területén, a korosztály és a kultúra viszonyának közelítésben (kerületi középiskolás önkéntesek a társulat előadásain, díszletépítés során). A KOMA Bázis 2016 óta működtet tanulástámogatási programot, Labor elnevezéssel, amelynek keretében Tanoda

típusú szolgáltatást biztosítanak hátrányos helyzetű helyi fiataloknak. A KOMA közművelődési megállapodása 2023. december 31-áig hatályos.

- 3) **Csomópont Tehetségkutató és Tehességgondozó Egyesület** célkitűzése, hogy azok a gyerekek, akik egy vagy több dologban az átlagot meghaladó képességgel rendelkeznek támogassa, felkarolja. Az Egyesület hatályos közművelődési megállapodása 2023. december 31-án jár le.
- 4) A **XV. kerületi Fúvószenekari Egyesület** célja a kerület fúvószenei életének felpezsdítése, a helyben működő Hubay Jenő Zeneiskola Ifjúsági Fúvószenekara munkájának segítése, annak érdekében, hogy az a kerület kulturális életét városi szintű fúvószenekarként tudja szolgálni, hazai és nemzetközi fórumokon képviselni. Az Egyesület közművelődési megállapodása 2021. december 31-áig hatályos.
- 5) A **Palota Tehetségfejlesztő Egyesület** célja, hogy a tehetségfejlesztés eszközrendszerének felhasználásával hozzájáruljon a kerületben élő fiatalok közösségépítéséhez, a helyi értékrendszer által meghatározott műveltségtartalmak továbbadásához. A Palota Tehetségfejlesztő Egyesület feladatának tekinti, hogy tevékenységei révén a széles körű ismeretek átadásával, készségek és képességek fejlesztésével, kerületi és vonzáskörzeti tehetségígéretek támogatásával, a helyi tehetségpotenciál erősítésével sikeres, eredményes, közösségi fiatalokat neveljen ki. Az Egyesület hatályos közművelődési megállapodása 2022. december 31-án jár le.

4.3.2.9. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

A **Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár** Budapest egyetlen közkönyvtár-hálózata, tagkönyvtárai együttesen biztosítják Budapest területén a közkönyvtári ellátást. A kerületi tagkönyvtárak a főváros nyilvános közkönyvtári ellátásának alapintézményei. Állományukat a kategóriájukra vonatkozó gyűjtőköri szabályzat alapján fejlesztik. A Könyvtár támogatása nem közművelődési megállapodás keretében történik, hanem minden évben külön támogatási szerződés kerül megkötésre. A könyvtár a támogatást elsődlegesen a könyvtári állomány gyarapítására használja fel.

4.3.3. A kerület meghatározó kulturális programjai

4.3.3.1. Rövidfilmfesztivál (RöFi)

Hosszú évekre megalapozta a Csokonai Kulturális Központ hírnevét az a művészetpártoló, támogató kezdeményezés, mely nyolc évvel ezelőtt vette kezdetét a fiatal alkotó filmművészek támogatására és az elkészített kisjátékfilmek bemutatására szervezett Rövidfilm Fesztiválon (RöFi).

A nyolc év alatt több kisjátékfilm valósult meg önkormányzati támogatással, többségét maga a Csokonai Kulturális Központ gyártotta. Nem túlzás arról beszélni, hogy az intézménynek a

kisjátékfilm alkotói és gyártói körében pozitív értékű hírneve van. Tóth Barnabás - Újratervezés c. filmje a magyar filmkritikusok díját, „Az év kisjátékfilmje” címet nyerte, Szirmai Márton – Legenda című alkotása pedig az „Aranyszem legjobb operatőr” díjat nyerte el. Az így létrejött filmek különféle fesztiválokön Párizsban, Brüsszelben, Milánóban és Szarajevóban is vetítésre kerültek. Két filmünk (Újratervezés és a Susotázs) is felkerült az Oscar-jelölt rövidfilmek shortlistjére.

A Csokonai Kulturális Központ támogatta a forgatókönyv készítését, és az ezekből készült rövidfilmek gyártását, amelyeket több más alkotással együtt a Rákospalotai Rövidfilmfesztiválon bemutatásra is került. Ez a program beépült az ANNO Művészeti Hét rendezvénysorozatába.

A pályázat kiírására 2018-ban nem került sor, de 2020-ban az önkormányzat támogatásával a forgatókönyvíró pályázat nyertes munkájával elkezdődött az idei rövidfilm készítése.

4.3.3.2. A „harmadik életkor” program

A Csokonai Kulturális Központ a kerület mindhárom településrészében több évtizedes múltú „nyugdíjas klubok”, hobbi közösségek és egyéb civil szervezeteket befogadó és segítő együttműködő közösségi színtereként működik.

Nyugdíjas korú közösségek közel akár hat évtizedes fennmaradásának és működésének egyik legfontosabbnak oka, hogy teljes mértékben tiszteletben tartották és tartják az önállóságukat. Ez az autonómia a tagfelvételtől a programválasztáson át a vezetéváltásig teljes körben érvényes.

A Csokonai Kulturális Központ tematikus klubjaiba járók a klubnapokat jeles napként tisztelik, a közösség megtartó ereje, a kényszerű magányból való kiszakadás igénye a klubba járás legfőbb motivációja.

A XV. kerület három városrészében az idős korosztályként értelmezhető – 60 éves kortól és azon túli „szépkorú” – polgárok a kerület lakónépességének közel 25 %-át teszik ki. Már ez a jelentős lélekszám is indokolja, hogy ezzel az egzisztenciálisan jellemzően hátrányos helyzetű korosztállyal érdemben foglalkozunk.

Vitathatatlan felelősség hárul az önkormányzatokra is, hiszen ez a korosztály egész életében aktívan dolgozott, az ország fejlődésben jelentős szerepet vállalt, tisztességes adófizető polgárként, értelemszerűen nyugdíjas korában is igény tart a gondoskodásra.

Az utóbbi időben egyre gyakrabban, indokoltan vetődik fel – az elmúlt évtizedekben az e korosztályra általánosan használt fogalom – „a nyugdíjasok” életmódjának átértékelődése, mivel ők nem egyszerűen nyugdíjasok, ők időskorú lakatosok, kereskedők, tanárok és villanyszerelők. Egyszóval egy életpálya végén okkal, és joggal várhatják el annak akceptálását, hogy teljes értékű életet csak teljes értékén tisztelt ember élhet egészen az életkor legvégső határáig.

A Csokonai Kulturális Központ az e korosztályt érintő problémakör részeként értelemszerűen elsősorban a közösségi, kulturális, rekreációs és egyre hangsúlyosabban az öntevékeny, valamint a szervezett – e korosztály speciális igényeit szem előtt tartó – oktatásra, képzésre koncentrálna.

Új értelmezést nyert az EU-ba való belépésünk miatt a rendszerváltást megelőzően is használt fogalom újraértelmezése, nevezetesen: Life Long Learning (Egész életen át tartó tanulás) társadalmi igénye és elvárása. Ehhez az elváráshoz - kerületi tapasztalatok szerint - e korosztály igen nagy hányada feltűnően hamar, jól és igen könnyen adaptálódott.

Az időskorúak tapasztalataikat mindig készséggel, nagy örömmel, aktivitással, és boldogan adják át a mai aktív korú, döntési helyzetben lévő korosztályok, csoportok számára.

E közösségi, társadalmi aktivitásuk kiélésének egyik legfontosabb színtere lehet a közművelődés minden intézménye a közösségi kultúrát alkotó, elsajátító civil szervezetek, csoportok befogadó magatartása.

5. Közművelődési koncepció

5.1. SWOT analízis

Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> • Jelentős számú civil szervezet működik a kerületben, amelyek egy része aktív szerepet vállal a kerület kulturális életében. • Az Önkormányzat közművelődési megállapodások alapján támogatást biztosít közművelődési szervezetek számára. • Az Önkormányzat kötelező feladatként biztosítja a kerületi közművelődési intézmény, a Csokonai Kulturális Központ fenntartását és működését. • A kerület minden városrészében található telephelye a Csokonai Kulturális Központnak. • A Csokonai Kulturális Központ megfelelő képzettségű szakemberállománnyal rendelkezik feladatainak elvégzéséhez. • A Csokonai Kulturális Központ egyes telephelyein több évtizede működnek alkotó közösségek. • A Csokonai Kulturális Központ a kerületben hagyománnyal rendelkező rendezvényeket, programokat, rendezvénysorozatokat (pl: ANNO – Művészeti Hét, Újpalotai Napok, Pestújhelyi Napok) szervez. • A Csokonai Kulturális Központ által működtetett „harmadik életkor” program jelentős szerepet játszik a kerület nyugdíjas közösségeinek életében. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nincs a kerületben megfelelő méretű (legalább 1.000 fő befogadására alkalmas) rendezvény helyszín. • Budapest peremkerületeként a lakosok általában a belső kerületekbe járnak dolgozni, kevesebb időt töltenek a kerületben. • Budapesten számtalan lehetőség található elérhető közelségben a kultúra fogyasztására. • Hiányoznak a kerületből a szórakozóhelyek. • A kulturális és közösségi színterekről az otthonok falai közé szorul vissza a kultúra. • Folyamatosan csökken a kultúra iránt érdeklődő fiatalok száma. • A kultúra iránt érdeklődő fiatalok megszólítása és bevonása a kulturális életbe nem eredményes. • Nincs rendszeres kommunikáció és aktív együttműködés a kulturális élet szereplői között.

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Közművelődési terek bővítésével, új közösségi terek létrehozásával több érdeklődő szólítható meg. • A meglévő közösségek szerepének erősítése a kerület kulturális életében. • A szépkorú korosztály támogatása a modern kommunikációs csatornák megismertetésében, használatában. • A modern közösségi felületek használatával a fiatalok hatékonyabb megszólíthatók, és bevonhatók a közművelődési tevékenységekbe. • Az infokommunikációs eszközök széleskörű használatával jobb információáramlás biztosítható a kultúra és a közművelődés szereplői között. • Pályázatok figyelésével és a lehetőségek kihasználásával új programok valósíthatók meg. • Pályázati lehetőségek kihasználásával bővíthető a Csokonai Kulturális Központ eszközállománya. • A kulturális és közművelődési szervezetekkel kötött együttműködések kiterjesztése további szervezetekre új impulzusokat biztosíthatnak a kerület kulturális életében. 	<ul style="list-style-type: none"> • Az Önkormányzat nem fog elegendő forrással rendelkezni a kerületi kultúra támogatására. • Nagyobb rendezvények megtartására alkalmas helyszín hiányában jelentős számú érdeklődőt megmozgató rendezvény szervezése nem lehetséges. • Az iskolák állami fenntartásba vétele miatt az iskolák és a diákok távol kerültek a kerület kulturális életétől, a korábbi együttműködések lassan megszűnnek. • A budapesti színes kulturális kínálat ellehetetlenítheti a helyi kulturális életet. • Hosszú távon elveszíti a társadalom a kultúra iránti érdeklődését. • Eltűnik a kultúrára időt és pénzt áldozni hajlandó társadalmi réteg. • A koronavírus járvány miatt a közművelődési intézmények nem tudtak/tudnak működni, elmaradnak a megszokott rendezvények és programok, és az újakezdést követően nem tudni, milyen létszámban térnek vissza az érdeklődők.

5.2. A közművelődési koncepció célkitűzései

A közművelődési koncepció célja, hogy keretet biztosítson, és közös célt határozzon meg a település kulturális szolgáltató rendszere számára (függetlenül attól, hogy ezek az intézmények, szervezetek önkormányzati fenntartásban vagy más formában működnek).

5.2.1. Általános célok

Általános cél a kulturális értékek megismerése és megismertetése, a hagyományok őrzése, a közösségi programok, együttműködések támogatása.

A közművelődési koncepció által meghatározott általános célok a következők:

- A közművelődés hagyományainak megőrzése és megújítása;
- közösségépítés, közösségfejlesztés;
- identitástudat erősítése;
- élethosszig tartó tanulás;
- múzeumpedagógia;
- esélyegyenlőség.

5.2.1.1. A közművelődés hagyományainak megőrzése és megújítása

A közművelődésnek folyamatosan alkalmazkodnia kell a megváltozott környezethez és „kultúrafogyasztás” aktuális szokásaihoz, ezért a közművelődés hagyományainak megőrzése és megújítása, valamint az új utak keresése folyamatos feladatot jelent.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a következő feladatokra:

- A városrészek hagyományossá vált ünnepi alkalmainak megtartása, ápolása (ANNO – Művészeti Hét, Újpalotai Napok, Újpalotai Nyári Játékok, Pestújhelyi Napok, Kozák téri Nap, stb.);
- a civil szervezetek kulturális kezdeményezéseinek segítése, támogatása önkormányzati pályázatokkal a helyi társadalom fejlesztése érdekében;
- a kerületünkben élő képzőművészek támogatása, alkotásaik vásárlásával (ezzel egy modern helyi képzőművészeti gyűjtemény felépítésére is lehetőség nyílna);
- az Önkormányzat támogatói szerepének erősítése a közművelődési megállapodások megőrzésével, bővítésével.

5.2.1.2. Közösségépítés, közösségfejlesztés

A kulturális igényesség kialakításának/kialakulásának egyik legfontosabb alappillére az egyén és a közösség aktivizálása, aktivitása. Lehetőséget kell teremteni, illetve képessé kell tenni az egyént arra, hogy hozzájáruljon szűkebb és tágabb közössége fejlesztéséhez, kipróbálja magát azokon a területeken, ami iránt érdeklődik, és ne csak passzív „fogyasztója” legyen a kultúrának, hanem aktív alakítója, és hozzájárulhasson a kulturális értékek gyarapításához.

Ennek a folyamatnak az elemei a következők:

- További közösségi terek kialakítása (szabadtéri terek kialakítása, parkok közösségi együttlétre, közös foglalkozásra alkalmassá tétele);
- meglévő és formálódó közösségek igényeinek felmérése, tevékenységük támogatása;
- az önkifejezés, ismeretszerzés, kreativitás lehetőségeinek támogatása;
- az azonos érdeklődésű, azonos problémával küzdő személyek által szerveződő formális, informális csoportok tevékenységének támogatása, számukra jogi, gazdálkodási, szervezési tanácsadás;
- a fiatalok hétköznapjaiba a közös alkotótevékenység beemelése. Ezalatt nemcsak a konkrét művészeti foglalkozások értendők, hanem mindenféle irányított, kreatív csoportmunka (virágültetés, kertrendezés, dekorálás, természetszobrászat);
- a kerületben a kultúrával foglalkozó intézmények és a szervezetek közötti információ áramlás és együttműködés kialakítása.

5.2.1.3. Identitástudat erősítése

Az identitástudat erősítésének célja, hogy egyrészt magában foglalja a nemzeti identitástudatot, a magyar kultúra értékeinek megismerését és megismertetését, másrészt a helyi identitástudat erősítését. Ennek érdekében kiemelten fontosnak tartjuk kerületünk kulturális értékeinek, helytörténetének interaktív megismerését, megismertetését, azok megóvását:

- Nemzeti ünnepek méltó megünneplése az együttműködés jegyében (kulturális, oktatási intézmények, szervezetek);
- jeles napok, tematikus napok megünneplése a kerületi polgárok, illetve a kerületben működő civil szervezetek, intézmények bevonásával;
- helytörténeti vetélkedők, helytörténeti séták szervezése különböző célcsoportoknak;
- további helytörténeti kiadványok megjelentetése, a kerület múltjának bemutatása volt és jelenlegi kerületi lakosok bevonásával;
- a kerületben található nemzetiségek aktívabb bevonása a kerület kulturális életébe, számukra bemutatkozási lehetőségek biztosítása a kerületi rendezvényeken;
- a kerületben található alkotóművészek, tudósok, hírességek felkutatása, aktív bevonása a kerület kulturális életébe, adatbázis készítése, számukra állandó bemutatkozási lehetőségek szervezése, kerületi rendezvényeken való megjelenésük elősegítése.

5.2.1.4. Élethosszig tartó tanulás

Az élethosszig tartó tanulás az egyén kompetenciáinak fejlesztése annak érdekében, hogy önmaga és a közösség sorsának aktív alakítója, résztvevője legyen, valamint segítse a munkaerőpiacon történő elhelyezkedését és érvényesülését. Mivel a digitalizáció vált a társadalmi változások egyik legfontosabb eszközévé, és a digitális alapkompentenciák hiánya jelentősen rontja az érintettek munkaerő-piaci kilátásait, valamint elmélyíti a társadalmi egyenlőtlenségeket, kiemelt figyelmet kell fordítani a digitális kompetenciák fejlesztésére. Az élethosszig tartó tanulással kapcsolatban a következő feladatok jelentkeznek:

- Ismeretterjesztő programok, felnőtteknek szóló képzési programok indítása;
- a munkaerőpiacon való elhelyezkedést segítő programok szervezése;
- az idősek számára az élethosszig tartó tanulást segítő programok folytatása, újabbak szervezése (nyelvtanfolyam, számítógépes oktatás, mobilhasználati tanácsadás, képzőművészeti műhelyfoglalkozások, stb.);
- a Helytörténeti Gyűjteményben, és a kerületi intézményekben található galériákban a nyitott műhely program beindítása, amelynek során az érdeklődők a műalkotás születésének folyamatába is bekapcsolódhatnak, megismerkedhetnek különböző művészeti felfogásokkal, technikákkal;
- olvasást népszerűsítő programok indítása;
- az érintett társadalmi csoportok számára a digitális tudás és ismeretek fejlesztése.

5.2.1.5. Múzeumpedagógia

A múzeumpedagógia az iskolán kívüli ismeretátadással foglalkozó, múzeumi keretek között zajló pedagógiai oktató-nevelő tevékenység. A múzeumpedagógia alapja a múzeumi gyűjtemény és kiállítás, amely a formális, iskolarendszerű oktatásra épül és figyelembe veszi a korosztályi sajátosságokat. Közvetlen célja a múzeumban felhalmozott anyagi és szellemi javak (gyűjtemények, kiállítások, kutatási eredmények) élményszerű tolmácsolása a pedagógia eszközeivel. Közvetett célja a múlt tárgyi és szellemi örökségét megbecsülő, a társadalmi problémák iránt érzékeny, múzeumlátogató generáció nevelése.

Ellentétben Európa számos múzeumával, hazánkban még nem született egységes, egyértelmű állásfoglalás abban a tekintetben, hogy a múzeumpedagógia csak és kizárólag a kisgyermek és a diákok számára szervezett oktatási és nevelési programokat jelenti, vagy az élethosszig tartó tanulás egyéb indirekt módjait is (pl. élő múzeumi programok) magában foglalja. A múzeumpedagógia a kezdetektől fogva a gyermekek életkori sajátosságaihoz illeszkedő didaktikai módszereket és a megszokottól eltérő tanulásszervezési formákat valósít meg, tehát a múzeum a nem formális oktatási rendszer egyik fontos bázisa.

Leghatékonyabban az óvodás, az általános és középiskolás tanulók számára tolmácsolhatja a kiállítások mondanivalóit. (A gyermekek, akik jól érzik magukat a foglalkozásokon, a később megrendezett szakkörökön visszatérő vendégekként a múzeum által támogatott közösség alapját adhatják.) Mindezek a formális oktatás keretein kívül látogatható foglalkozásokkal, rendszeres időközönként megszervezett szakkörökkel egészíthetők ki, így az ide érkező tanulók élményszerűen ismerhetik meg a kiállított tárgyakat és azok történetét. A múzeumpedagógia így élménypedagógiává válik, amely nagyban segíti a kapott információk feldolgozását és beépítését az adott tananyagba. A tervezett foglalkozások a kerettantervhez kapcsolódnak, így az épp aktuális tanrendi óra kiegészítő információkkal bővülne. A múzeumpedagógiai foglalkozásokhoz foglalkoztató füzetek, az interneten hozzáférhető anyagok kerülnének megtervezésre, amelyek a múzeumban szerzett tudás feldolgozásában segítené a pedagógusokat.

Fontos kiemelni, hogy a műtárgyak megértése megkívánja a modern technikai eszközök felhasználását. Az érintőképernyős kijelzővel rendelkező számítógépek ma már szinte minden oktatási intézményben jelen vannak. A gyerekek szeretik, és ismerik ezek használatát. A látogató a térben elhelyezett digitális eszközök segítségével megszólaltatná a tárgyakat, a QR-kódok segítségével plusz információk birtokába juthat. A kiállításhoz gondolatilag felépített tárlatvezetések, játékos múzeumpedagógia segítségével a múzeum az élő történelem, vagyis a „living-history” terévé válik.

A múzeumpedagógiai feladatok megvalósításának elemei a következők:

- A helytörténethez kapcsolódó anyagok izgalmas módon történő bemutatása minden korosztály számára;
- szociálisan hátrányos helyzetű fiatalok megszólítása, a hátrányos helyzetű fiataloknak az ingyenes múzeumlátogatás biztosítása,
- helytörténettel foglalkozó gyermektáborok szervezése;
- a családok számára havonta egyszer megrendezésre kerülő kézműves foglalkozások;
- játékos múzeumpedagógia, mely során a gyermekek megismerhetik a régmúlt mezőgazdasági eszközeit, a népviseleti és életmód történeti szokásokat.

A kerületben a múzeumpedagógiai program a Csokonai Kulturális Központ telephelyének, a Rákospalota, Pestújhely és Újpalota Helytörténeti Gyűjteményének koordinálásával valósulhat meg.

A tervezett múzeumpedagógiai program az óvodás korosztálytól a középiskolásokig biztosítana foglalkozásokat. A foglalkozások (korosztálytól függően) átlagosan 30-45 percig tartanak, a résztvevők száma maximum 15 fő lenne.

A programok tervezete a következő:

- **Mesélő tárgyak (óvodás korosztály)**
A tervezett kiállításban szereplő műtárgyak története ismerhető meg egy fiktív történet alapján. A kisgyermek egy kislány, Kati történetét követhetik, aki a rákospalotai paraszti élet mindennapjait meséli el a tárgyak bemutatásával. A gyerekek a történet segítségével megismerhetik röviden a paraszti élet mindennapjait, a gyermekek családban és a társadalomban betöltött szerepét.
- **Egy nap az iskolában (1-4. évfolyam)**
Az alsó osztályosok számára egy kortársuk, Pisti mutatná be Rákospalota polgárosodott rétegét. Elmeséli egy napját a kiállított tárgyak segítségével. A gyerekek kézbe vehetik a tárgyak másolatait, maguk fedezhetik fel és ismerhetik meg a kiállítás darabjait. A cél, hogy a gyermekek Pisi történetén keresztül megismerjék a múlt szokásait, az oktatásban bekövetkezett változásokat.
- **Kiskukta (1-4. évfolyam)**
A gyermekek megismerhetik a régi korok étkezési szokásait, bemutatásra kerülnek az edények és a fogyasztott ételek alapanyagai. A gyermekek feladata felismeri a háztartásban még ma is használatos alapanyagokat. Kiemelt témája a foglalkozásnak a rákospalotai rétes, amelynek helytörténeti hagyománya van. A gyermekek egy-egy receptet hazavihetnek és elkészítheti otthon a család a foglalkozáson említett fogásokat
- **Vissza a múltba (1-8. évfolyam)**
Virágkorukat élük a *living history*, vagyis az élő történelmet szorgalmazó foglalkozások, ehhez a gondolathoz társulna az intézmény gyűjteménye is. A gyermekek egy választott témát feldolgozva bújhatnának egy-egy neves rákospalotai személy alakjába, és bemutatnának egy-egy eseményt Rákospalota életéből.
- **Üdvözlés Rákospalotáról (9-11. évfolyam)**
- **A foglalkozás a korabeli közlekedést és infrastruktúrát mutatná be. A fiatalok a régi térképek segítségével ismerhetik meg, milyen fejlődésen ment keresztül a település, és egy fiktív levél elküldésével kapnának képet arról, hogy a modern technikai eszközök előtt milyen nehézségekkel küzdött az információáramlás.**
- **Kossuth Lajos azt írta... (9-10. évfolyam)**
Rákospalota helytörténetéhez szervesen kapcsolódik a Kossuth Lajos kultusza. A foglalkozás során Kossuth Lajos életével és munkásságával, valamint a rákospalotai Kossuth kultusszal, Madarász Viktor Kossuthról készült portréja kapcsán pedig a festőművész életével ismerkedhetnek meg a fiatalok.

5.2.1.6. Esélyegyenlőség

Mindenki számára biztosítani kell a kulturális értékekhez való hozzáférést. Az esélyegyenlőség biztosítása a következő formában történhet:

- Tanórán kívüli, az iskolai oktatást és az óvodai nevelést kiegészítő és erősítő programok szervezése az iskolák és óvodák igényeinek megfelelően, velük szoros együttműködésben;
- rendhagyó művészeti órák, múzeumpedagógiai foglalkozások beindítása a Helytörténeti Gyűjteményben, akár kihelyezett órákkal (Börönd múzeum);
- tematikus nyári táborok működtetése mindhárom városrészben;
- környezettudatos szemlélet kialakításának segítését célzó programok („Ökosan-okosan Csináld magad!” sorozat, Biokertész-kör, Állati jó vasárnap rendezvény);
- érzékenyítő foglalkozások szervezése az oktatási intézményekben és az Önkormányzat által fenntartott nevelési, kulturális, szociális intézményekben.

5.2.2. Specifikus célok

A közművelődési koncepcióban az általános célok mellett meghatározásra kerülnek a specifikus célok is, amelyek a kerület kulturális életére jellemző, tradicionális közművelődési tevékenységek támogatását és fejlesztését szolgálja.

A közművelődési koncepció által meghatározott specifikus célok a következők:

- Az Önkormányzat közművelődési intézményeinek fejlesztése;
- kerületi Kulturális térkép;
- Közművelődési Információs Központ kialakítása;
- közművelődési megállapodások;
- média együttműködés;
- közösségformálás a kerületi közművelődés szolgálatában.

5.2.2.1. Az Önkormányzat közművelődési intézményeinek fejlesztése

Az Önkormányzat a Csokonai Kulturális Központot, mint közművelődési alapintézményt működteti a kerület közművelődési feladatainak ellátására, és biztosítja az intézmény működéséhez és fejlődéséhez szükséges szakmai és pénzügyi háttérrel. Az intézmény esetében az egyes telephelyek vonatkozásában a következők a legszükségesebb feladatok:

- A Csokonai Kulturális Központ valamennyi telephelyén az internethálózat és a technikai felszereltség olyan irányú fejlesztése, bővítése, amely a rendezvények online megjelenítésére, közvetítésére ad lehetőséget. Emellett folyamatosan fejleszteni és korszerűsíteni szükséges az egyes telephelyek épületeit, épületrészeit.

- *Csokonai Kulturális Központ Könyvtára*
A gyűjteményt bővíteni szükséges egészségügyi, szociális, közösségfejlesztési és művészeti anyagok elhelyezésével.
- *Újpalotai Közösségi Ház*
A Zsókvár utcai Közösségi Ház nem felel meg a mai kor követelményeinek. Megoldást jelentene egy új közösségi ház felépítése. Olyan intézményt kellene létrehozni, amely valódi otthona lehet a közművelődésnek és a helyi közösségeknek, és hosszú távon szolgálhatná a 38.000 lakosú városrész polgárait.
- *Rákospalota, Pestújhely, Újpalota Helytörténeti Gyűjteménye*
A fél évszázados „átmeneti” állapot után időszerű lenne olyan végleges elhelyezést biztosítani az intézmény számára, amellyel a raktározási gondok is megszüntethetők és a műtárgyakat is méltó körülmények között lehetne elhelyezni. Az új helytörténeti gyűjtemény az állandó és időszakos helytörténeti kiállítások mellett közművelődési szerepkörrel is bírna, továbbá képzőművészeti galéria is létesülhetne benne (pl. Madarász Gyűjtemény, kortárs művészeti gyűjtemény).
- *Kikötő Ifjúsági Közösségi Tér*
A telephely épülete viszonylag új, elrendezése viszont nem a legideálisabb. Az épület fejlesztése mindenképpen indokolt (pl. a nagyteremben nincs semmilyen színpadi világítás, ami jelentősen leszűkíti a színházi előadások megtartásának lehetőségét).

5.2.2.2. Kerületi Kulturális térkép

Az önkormányzat célja a kerületi kultúra és közművelődés működőképességének biztosítása, fenntartása, a szakmai célok támogatása, ezért a kerületben működő kulturális és közművelődési szervezetek működésének megismerése céljából kidolgozásra kerülne a kerületi Kulturális térkép. A Kulturális térkép feltérképezné a kerületben kulturális és közművelődési tevékenységet folytató szervezeteket és a működésüket, és ez alapján kidolgozásra kerülne egy olyan adatbázis, amely megmutatja, hogy az érintett szervezeteknek mi a valós helye, szerepe, értéke a kerületben. A cél az, hogy a Kulturális térkép segítségével a kerületben egy olyan kulturális és közművelődési portfólió alakuljon ki, amelyben mindenki megtalálja a neki kellő és illő tevékenységet.

A Kulturális térképpel kapcsolatos feladatokat a Polgármesteri Hivatal szakmai főosztálya végezné. A Kulturális térkép összeállításának első lépése, hogy a kerületben működő kulturális és közművelődési tevékenységet folytató szervezetek kitöltsék a *Kulturális szervezet felmérő adatlapot*. Az adatlapot minden évben ki kell töltenie a szervezeteknek, így a Kulturális térkép folyamatosan frissíthető lesz, és az aktuális állapotot fogja bemutatni. Az

adatlap kitöltése az összes szervezet számára önkéntes, de az Önkormányzat csak azt a kulturális vagy közművelődési szervezetet támogatná, amelyik határidőre kitölti az adatlapot.

A Kulturális térkép az alábbi alapelvek alapján kerülne kidolgozásra:

- Hagyomány (mióta csinálja?): a szervezet mióta működik, és mióta folytat tevékenységet a kerületben?
- Közönségvonzás (milyen személyi kör érint, amit csinál?): hány ember érdeklődik a szervezet tevékenysége iránt, mekkora a bázisa, mekkora az érdeklődés iránta?
- Produktivitás (mennyi munkát végez?): Összesen hány tag, milyen rendszerességgel vesz részt a szervezet munkájában.
- Kerületi kötődés (mennyire kerületi?): A kerületi lakosok létszáma, aránya a szervezet létszámán belül? Mennyiben fejt ki tevékenységét a kerületben?
- Szakemberek végzettsége (van-e papírja róla): milyen végzettséggel rendelkeznek a szervezet vezetői, oktatói, szakemberei?

A Kulturális térkép esetében a fenti alapelvek egyforma értékkel bírnának. A Kulturális térkép összeállításánál a fenti alapelvek mentén kerülne meghatározásra az adott szervezet jelentősége a kerületi kulturális életben. Természetesen lesz olyan szervezet, amelyiknek nagy a közönségvonzása és sok taggal működik, és lesz olyan is, amelyik nagyon elismert és magas színvonalon működik, de nem mozgat meg tömegeket.

- Hagyomány
A hagyomány egy település életében az egyik legfontosabb elem, ezért szükséges megvizsgálni a kerületben működő kulturális és közművelődési szervezeteket, hogy mióta vannak jelen a XV. kerületben, milyen hagyományokkal bírnak, kik azok a jelentős személyiségek, akikkel – a jelenben és a múltban - dicsekedhetnek? Az identitás egyértelműen a kerülethez való kötődést jelenti. Szerepel-e az egyesület nevében valamilyen formában a XV. kerület, a kerületi városrészek vagy egy kerületi tájegység neve? Jelentsen előnyt a jövőben, ha a kerület logója megjelenik a szervezet rendezvényein, vagy – amennyiben lehetséges – a szervezet tagjainak fellépő ruháin.
- Közönségvonzás
Kérdés, hogy mennyiben fontos az a kerületben, hogy egy-egy kulturális és közművelődési szervezet helyi szinten népszerű legyen? Mérhetően mennyi érdeklődő jelenik meg az eseményeken? Mennyire van jelen az adott szervezet a mindennapokban? Hány kerületi lakoshoz és családhoz jut el?
A kulturális és közművelődési szervezetek esetében fontos a helyi adottságok feltérképezése is. A helyi adottságok figyelembevételénél lényeges kérdés a

meglévő infrastruktúra kihasználásának lehetősége, az egyéb létesítmény vagy ingatlan igény, valamint a földrajzi adottságok (pl. közlekedés) okoznak-e plusz nehézséget, többletköltséget.

- **Produktivitás**

A szervezetek taglétszáma fontos mérőpont, de önmagában a taglétszám nem mutatja meg, hogy egy szervezet mennyi munkát végez. Előfordulhat alacsony taglétszámmal működő szervezet, amelyik akár hetente többször is végzi a tevékenységét, de lehet olyan szervezet is, amelyik magas taglétszámmal rendelkezik, de viszonylag ritkán folytat kulturális vagy közművelődési tevékenységet. A produktivitási alapelv legpontosabb meghatározására a Kulturális térkép bevezeti a „kulturális munkaóra” fogalmat. A kulturális munkaóra azt a számot határozza meg, hogy a szervezetek tagjai egy adott évben összesen hány órát töltenek a szervezetben kulturális vagy közművelődési tevékenységgel.

- **Kerületi kötődés**

Ez az alapelv két szegmenst is vizsgál. Egyfelől azt, hogy a szervezet tagjai, közreműködői közül mennyien XV. kerületiek, másfelől pedig azt, hogy a szervezet mennyiben fejti ki tevékenységét a XV. kerületben. Javasolt, hogy kerüljön meghatározásra, csak olyan szervezet kaphat támogatást az Önkormányzattól, amelyiknek a taglétszámából, közreműködői létszámából a kerületi lakosok aránya elér egy meghatározott százalékot, emellett pedig az is szükséges, hogy a közművelődési tevékenysége jelentős részét a XV. kerületben fejtsse ki.

- **A szakemberek végzettsége**

A Kulturális térkép meg kívánja jeleníteni azt, hogy a szervezetek milyen szakmai kompetenciákkal bírnak, ezért egyik eleme a vezetők, oktatók, szakemberek végzettségének és eddigi szakmai munkájának a felmérése is.

A Kulturális térkép az 5 alappillér alapján gyakorlatilag teljes körűen mérhetővé teszi a kerületi kulturális és közművelődési szervezetek munkáját.

A Kulturális térkép kimutatja:

- az egyes szervezetek esetében hányan, milyen rendszerességgel végeznek kulturális és közművelődési tevékenységet;
- a szervezetek kerületi beágyazódását;
- releváns információt nyújt a szervezeteken belül a kerületi tagok számáról, arányáról a teljes taglétszámához viszonyítva;
- a szervezetben tevékenységet végzők számát nemek, korosztályok, korcsoportok szerint.

A Kulturális térkép által megismerhetőek lesznek a kerületi kulturális és közművelődési szervezetek:

- hivatalos adatai;
- szervezeti felépítése;
- tevékenységi köre;
- szervezet által használt létesítmények, ingatlanok;
- vezetők és a szakmai munkát végzők szakmai múltja, kompetenciája;
- szervezet jövőbeni tervei;
- szervezet történelme, hagyománya, jelentősebb eredményei.

A Kulturális térkép egy olyan adatbázis, amelyik reálisan mutatja be a kerületi kultúra és közművelődés helyzetét, a kerületi szervezetek helyét és szerepét a kerület életében, a szervezetek tevékenységét és az általuk végzett munkát, valamint az elért sikereket.

5.2.2.3. Közművelődési Információs Központ kialakítása

Az elmúlt évtizedben jelentősen megváltozott a világ, a társadalom és főleg a „kultúrafogyasztás”. Az információáramlás hihetetlenül felgyorsult, a kultúra és a közművelődés szereplőinek pedig ehhez alkalmazkodnia kell.

A korábbi közművelődési koncepcióban tervezett Információs Központ végül nem került kialakításra. Az abban felvázolt elképzelésekhez képest egy, a modern kor kívánalmainak megfelelő, újragondolt Információs Központ létrehozására azonban továbbra is szükség van. Ennek keretében a cél egy olyan digitális információs rendszer kialakítása, amelyben a kerületi kulturális, közművelődési élet valamennyi lényeges információja a kerületi lakosok számára széles körben hozzáférhetővé válik.

Az Információs Központ elsősorban olyan online platformként képzelhető el, ahol megjelenést kaphatna a kerületi kulturális élet összes meghatározó szereplője, emellett része lenne egy olyan digitális tájékoztató felület, amelyek a közművelődési alapintézményekben, jelentős forgalmú kereskedelmi intézményekben, valamint a közterületeken lennének elhelyezve. A digitális tájékoztató felületen egyrészt a kerület aktuális közművelődési és kulturális programjai jelennének meg, másrészt a Közművelődési Információs Központ is elérhető lenne, így az érdeklődők ezen a felületen keresztül is rákereshetnek az őket érdeklő információkra.

Az online rendszer tartalmazná egyrészt – egyfajta rendezvénynaptárként – a fontosabb kerületi eseményeket, programokat, rendezvényeket, az egyes rendezvényekről készült beszámolókat, valamint kép- illetve hangfelvételeket. Másrészt tartalmazná mindazokat az információkat, amelyek az említett tájékoztató felületen is megjelennek, harmadrészt pedig közvetlen elérési lehetőséget biztosítana a kulturális szervezetek saját honlapjára.

A fentiek alapján a Közművelődési Információs Központ létrehozásának legfőbb célja, hogy a kultúra iránt érdeklődő kerületi lakosok számára minden lényeges információ egy központi helyen megtalálható legyen.

5.2.2.4. Közművelődési megállapodások felülvizsgálata

A Kulturális térkép alapján felülvizsgálhatóak a jelenleg érvényes közművelődési megállapodások. Ez alapján tehető javaslat arra, hogy a hatályos megállapodások meghosszabbításra kerüljenek, illetve kerüljön-e sor újabb megállapodások megkötésére azokkal a szervezetekkel, amelyek hozzá tudnak járulni a kerületi kulturális élet fejlődéséhez.

5.2.2.5. Média együttműködés

A média segítsége elengedhetetlen a kerület kulturális életében. Támogatni kell a helyi sajtót abban, hogy a kulturális eseményekről minél szélesebb körűen tájékoztassa a kerületi polgárokat, illetve ezen belül minél inkább váljon a művelődési értékek fórumává. Biztosítani kell a műsoridőn belül a saját készítésű - ezen belül a művelődési célt szolgáló - műsorok arányának növeléséhez szükséges dologi és személyi feltételeket.

Ezt szolgálhatja az XV. Média által működtetett újság, honlap és kerületi televízió. Az újság és a honlap orientál és tájékoztat, a televízió ezeken a funkciókon kívül „közművelődési intézményként” is funkcionálhat (értékes helyi alkotások, programok bemutatása stb.).

5.2.2.6. Közösségformálás a kerületi közművelődés szolgálatában

A kerületi közösségformálás jegyében továbbra is törekedni kell a helyi közösségek megszólítására, a programokba történő bevonására, ezért folytatni szükséges az alábbi kerületi programokat:

- „Miénk a tér” pályázat

A program lényege a közösségépítés, a három városrész területén élők az általuk rendezett szabadtéri programok megvalósításához pénzügyi és professzionális szervezői segítséget kapnak, részt vesznek a programok előkészítésében és lebonyolításában, mindezt úgy, hogy megélhessék egy sikeres rendezvény megvalósításának közösségfejlődési eredményét.

- TÉR-ZENE sorozat

A kerület különböző területein szabadtéri koncert, filmvetítés. Minden alkalommal más-más stílusú zenei formáció, a filmek pedig az adott lakóközvet történetét mutatják be. A koncerttel és vetítéssel egybekötött délutánokon, estéken részt vesznek a kerületben élő lakók, megismerhetik az adott területről, környezetről szóló

filmekből lakóhelyük történetét. A zenét a kerülethez kötődő zenekarok, zenekari társulatok biztosítják.

- **Helytörténeti fasorok**

A közösségformálást és a helyi identitás erősítését szolgálják azok a helytörténeti fasorok, ahol az adott településrész neves személyiségeinek emléktábláit helyezzük el. Elsőként a Pestújhelyi téren létesült ilyen fasor 38 táblával. Ezt követhetné Rákospalota, amelynek alkalmas helyszíne lehet a városrészközpontban a Nagytemplom körüli tér.

- **„Város-emlék-képek” emléktábla sorozat**

A sorozatot során számos régi épület és jeles hely kapott emléktáblát. Az emléktáblákon korabeli fotók mutatják be a gyakran megváltozott, átépült épület eredeti arcát, rövid magyarázó szöveggel felidézve az épület, vagy a benne helyet kapó közösség múltját.

5.3. Feladatok

- A kulturális ágazat prioritásainak kijelölésénél az intézményrendszer hosszú távú stabilizálását és modernizációját együttesen kell elsődleges célnak tekinteni. A tapasztalat azt mutatja, hogy a jelenlegi kulturális központ modell a legalkalmasabb a kötelező feladatok hatékony és gazdaságos ellátására. Ez a rendszer valós igényeken alapul, az emberek általában a lakóhelyükhöz közel eső intézményeket látogatják szívesen. Prioritást élvez az intézményhálózat azon elemeinek fenntartása, amelyek törvényileg kötelezett, vagy többségi szolgáltatóként működnek az adott területen.
- Az intézményfenntartás mellett az egyes kiemelten fontosnak ítélt kulturális jellegű, közművelődési tevékenységek, rendezvények támogatása – függetlenül attól, hogy maga a tevékenység milyen szférához kötődik – az Önkormányzat részéről egyre fontosabb feladattá váljon a jövőben. A költségvetési helyzet figyelembe vételével a támogatások rendszerének újragondolása, a feltételeknek a részletes kidolgozása szükséges.
- Törekedni kell a kerületben folytatott kulturális tevékenységek – beleértve a közoktatási és közművelődési intézmények közötti együttműködést is – a jelenleginél hatékonyabb koordinálására.
- Támogatni szükséges a kerület három városrészének, az önálló identitással is rendelkező Rákospalota, Pestújhely és Újpalota helyi társadalmának erősítését.
- Erősíteni kell a kerületben működő közösségek értékteremtő, értékőrző, kultúraközvetítői tevékenységét. Ezek a közösségek munkájukkal erősítik a település szerves fejlődésének alapját, a civil társadalmat.

- A lakosság szükségletei alapján szükséges a közművelődési önszerveződő egyesületek, körök, klubok, alapítványok létrejöttének és fejlődésének ösztönzése.
- A kerület határain túl is tovább kell építeni az intézményi és személyes kapcsolatokat a kulturális, köznevelési, oktatási, szociális és egyházi intézményekkel, szervezetekkel.
- A meglévő értékek megtartása mellett támogatni és fejleszteni szükséges az amatőr művészeti tevékenységeket.
- Kiemelt feladat a gyermek és ifjúsági korosztály minden eszközzel történő támogatása, a tehetséggondozás, fokozva a közművelődési intézményeknek az iskolákkal történő konstruktív, szakmai együttműködését.
- Kerületünkben az idős korosztály képviselőinek nagy száma indokolja a számukra szervezett szabadidős programok bővítését. E korosztályt érintő problémakör részeként elsősorban a közösségi, kulturális, rekreációs és egyre hangsúlyosabban az öntevékeny, valamint a szervezett – a korosztály speciális igényeit szem előtt tartó – oktatásra, képzésre is koncentrálni kell.
- Folyamatosan ki kell építeni az online művelődésszervezés és programközvetítés eszközeit és humán erőforrásait.
- Meg kell tervezni, ki kell alakítani és el kell indítani a kerületi Közművelődési Információs Rendszert.
- Biztosítani szükséges a Közösségi Televízió műsoridején belül a saját készítésű - ezen belül a művelődési célt szolgáló - műsorok arányának növeléséhez szükséges dologi és személyi feltételeket.
- A megfelelő információ áramlás biztosítása érdekében szükséges az Önkormányzat honlapjának közművelődés-centrikus továbbfejlesztése és összehangolása a CSKK honlapjával.
- Meg kell teremteni a lehetőséget arra, hogy a kerület legfrekvenciáltabb helyein az önkormányzati, kulturális, közösségi információk megjelenítésére alkalmas, esztétikus és korszerű hirdetőfelületek, oszlopok, táblák kerüljenek kihelyezésre.
- Ösztönözni és támogatni kell, hogy a kerületünkben élő kisebbségi önkormányzatok az adott kisebbség kultúrája és hagyományai ápolásának, és az ebben a körben folytatott közművelődési tevékenység valódi gazdájává, összefogójává és legmeghatározóbb tényezőjévé váljanak.
- Gondoskodni kell arról, hogy a kerület nemzetközi, testvérvárosi kapcsolatain belül a kultúra fontos szerepet kapjon.

- Ki kell dolgozni a Kerületi Kulturális térkép összeállításához szükséges adatlapot, gondoskodni kell az adatlapok kitöltéséről, az adatok összesítéséről, és össze kell állítani a Kulturális térképet.
- Folytatni kell kerületünkben a közművelődési intézményeink rendszeres tevékenységén és programjain túlmenően az eseti, egy-egy speciális téma, vagy alkalom köré rendeződő, az utóbbi években már hagyománnyá váló rendezvények, rendezvénysorozatok megrendezését (Anno Művészeti Hét, Pestújhelyi Napok, Újpalotai Nyári Játékok, Kozák téri Nap, Újpalotai Napok).
- Törekedni kell új szabadtéri közösségi terek létrehozására, valamint a régiek aktivizálására.
- Támogatandó az új kezdeményezések, tematikus programok életre hívása.
- Folytatni szükséges a nemzeti és kerületi ünnepekhez kapcsolódó rendezvények gondozását.
- Biztosítani kell a kerületi Értéktár további működtetését, fenntartását.
- Szükséges folytatni a kerület híres épületeiről a drónfelvételek készítését.
- Az Önkormányzati intézményeknek a továbbiakban is aktívan részt kell venniük a különböző pályázatokon, ezzel is bővítve a közművelődési ágazat pénzügyi lehetőségeit. Fokozott hangsúlyt kell helyezni az eddigieknél hatékonyabb kulturális marketing munkára.
- Ösztönözni kell, hogy az Önkormányzati intézmények alakítsanak ki kapcsolatot a feltörekvő, erősödő vállalkozó polgársággal, keresve és felhasználva a reklám, a szponzorálás, a mecenatúra helyben és a tágabb környezetben adódó lehetőségeit.
- A Pestújhelyen található „Rákospalotai Múzeum” számára – a lehetőségekhez mérten - Rákospalotán és Újpalotán biztosítani szükséges egy olyan épületet vagy helyiséget, amely a telephelyén kívül alkalmas a rákospalotai múlt emlékeinek bemutatására, és a közművelődési és közgyűjteményi archívum témakörébe tartozó dokumentumok, tárgyak gyűjtésére.
- Szükséges a „Rákospalotai Múzeum” számára egy megfelelő méretű raktárhelyiség kijelölése a műtárgyak jogszabályban előírt, megfelelő módon történő elhelyezésére.
- Folytatni kell a kerület városrészeinek történetét feldolgozó könyvek, és a helyi hagyományokat, múltat és a jelen értékeit megőrkítő és propagáló egyéb kiadványok kiadását és terjesztését. A helytörténeti kötetek anyagát - az iskolai helytörténeti, városismereti oktatói munkát segítő –filmen is fel kell dolgozni.
- A közművelődési intézménynél törekedni kell az évek óta magas színvonalú munkát végző munkatársak megtartására, anyagi és erkölcsi megbecsülésük fokozására.

- A kultúra-támogatás és ösztönzés eszközeként elismerő címekkel, díjakkal történő jutalmazása a kiemelkedő kulturális tevékenységet végző személyeknek.

6. A finanszírozás alapelvei

Az Önkormányzat továbbra is feladatának tekinti, hogy megteremtse az anyagi, tárgyi és személyi feltételeket a kerület közművelődési igényeihez.

Az intézmények finanszírozása során erősíteni kell azt, hogy azok „több lábon” tudjanak állni. Az önkormányzati források mellett pályázatokkal, alapítványi támogatással, szponzori felajánlásokkal kell és lehet az alapfeladatokon túli, de azokhoz kötődő kulturális tevékenységet megvalósítani.

A kerületi kulturális és közművelődési szervezetek támogatását, a közművelődési megállapodások megkötését a kerületi Kulturális térkép alapján szükséges folytatni.

A finanszírozás során nem szabad figyelmen kívül hagyni a fenntartási költségek inflációkövető biztosítását, valamint a feladat-finanszírozás elvét.

7. Összegzés

Az önkormányzati rendszerben a kultúrához való viszonyulás az összetett politikai-, gazdasági intézményrendszerben ölt testet. Nagy kihívást jelent, hogy a közművelődés szakmai eszköztárát és kapacitását mozgósítva tudunk-e hatékony választ adni a társadalmi változásokra, a gazdasági szerkezet átalakulására, az európai integrációs folyamat követelményeire, valamint az informatikai robbanás kihívásaira. Emellett nem hagyhatjuk figyelmen kívül a koronavírus-világjárvány kapcsán kialakult helyzetet, ennek kezeléséhez szükséges változásokat, amelyek teljesen átalakította a kulturális és közművelődési intézmények működését.

A XV. kerület lakossága a mindennapi életviszonyai, illetve tapasztalatai alapján minősíti a kerület kulturális életét, a kulturális döntéseket és a különböző fejlesztési programok hatékonyságát. A közművelődés jövője, a jövő közművelődése nem csak a politikán, a döntéshozói és pénzügyi eliten múlik, hanem legalább ilyen mértékben a közművelődési és kulturális ágazatban dolgozók és a „kultúrafogyasztó” polgárok reform és innovációs érzékenységén, szakmai önismeretén, önkritikáján, kreativitásán.